

VYSOKÝ ÚJEZD

ROMÁNSKÝ KOSTEL SVATÉHO JAKUBA STARŠÍHO

Vysoký Újezd nad Dědinou se nachází v mírně zvlněné krajině ve východních Čechách, severně od Třebechovic pod Orebem. Lokalita leží v oblasti raně kolonizačního osídlení, a právě z tohoto období se zde dochoval zajímavý románský vlastnický kostel sv. Jakuba Staršího.

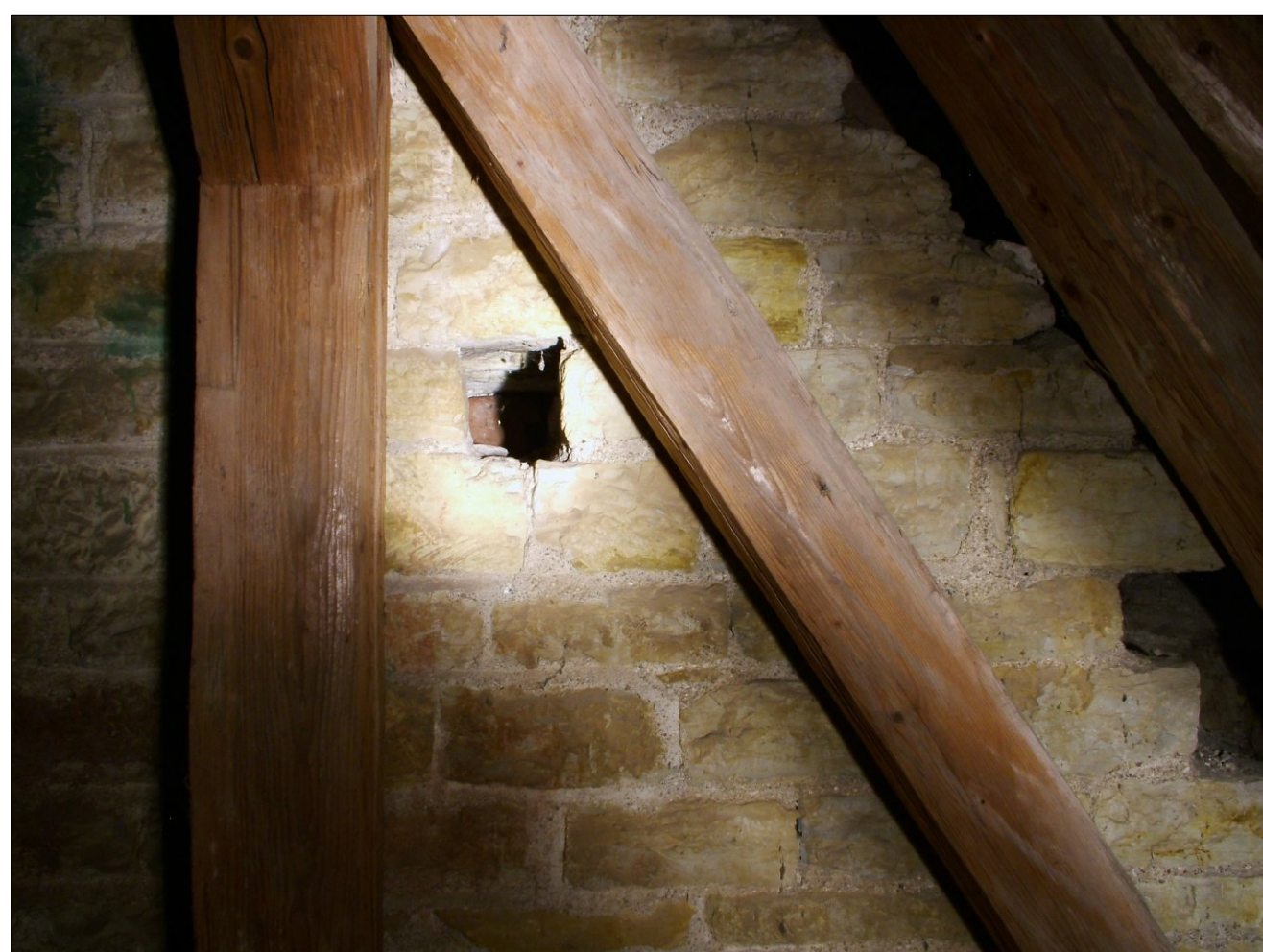
Na význam tohoto objektu již upozorňovaly předchozí generace badatelů, a to od poloviny 19. století. Jako jeden z prvních památku popsal H. Toman v roce 1857¹. V první polovině 20. století se stavebním vývojem kostela zabývá K. Michl². Zdejší portál popisuje i V. Mencí³ a na základě jeho analýzy datuje kostel na přelom 11. a 12. století. Následně stavbu popisuje A. Merhautová⁴ a v posledních letech F. Musil a F. Nesejt⁵. Avšak i přes dlouho trvající odborný zájem o objekt nebyl kostel doposud precizně zdokumentován a nebyly přesvědčivě objasněny některé otázky týkající se osobnosti zakladatele, doby vzniku a etapizace výstavby.

Dokumentace stavebních proměn kostela sv. Jakuba Staršího ve Vysokém Újezdě nad Dědinou je zaměřena zejména jeho románskou fází. V této problematice jsou sledovány vzájemné vazby jednotlivých stavebních částí, pozornost je věnována schodišti ojedinělému způsobem vedení v tloušťce jižního rizalitu (známou paralelou je Záboří nad Labem). Význam tohoto schodiště tkví nejen v jeho výtvarné stránce, ale i v dobře dochovaném dokladu jen nepočetnou řadou příkladů bezpečně doložené komunikace mezi tribunou a přízemím lodi. Je možné se i domnívat, že komunikační prostor mohl navíc dovolovat spojení nejen tribuny s přízemím kostela, ale i s případným panským dvorcem.

Dokumentace přináší nový pohled na možnou etapizaci výstavby věže a vyhodnocuje vztah západního (štítového) průčelí k tělesu věže, tribuně a štítu. Detailní nahlédnutí na kostel v procesu jeho vzniku umožňuje rozbor neomítnuté části severního průčelí, zejména analýza zachovaných stop po konstrukci lešení. Do úvah o dataci vzniku kostela zasahuje i uměleckohistorické hodnocení architektonického dekoru, respektive sloupů podporujících emporu a ostění s archivoltou vstupního severního portálu.

ROMÁNSKÝ PORTÁL VE III. NP VĚŽE

DETAIL ROMÁNSKÉHO ZDIVA VÝCHODNÍHO ŠTÍTU

ROZHRANÍ ROMÁNSKÉ A GOTICKÉ ETAPY VĚŽE

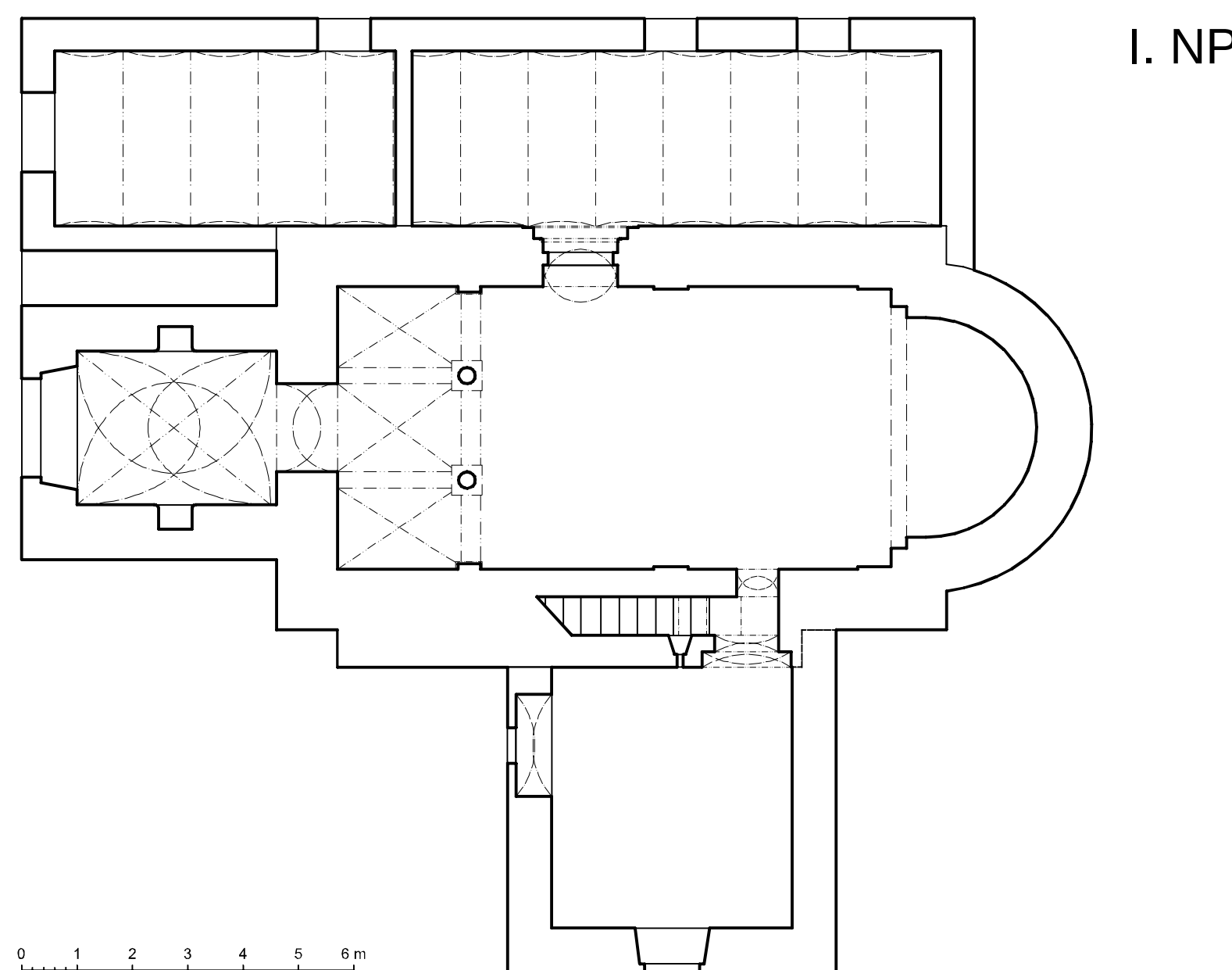
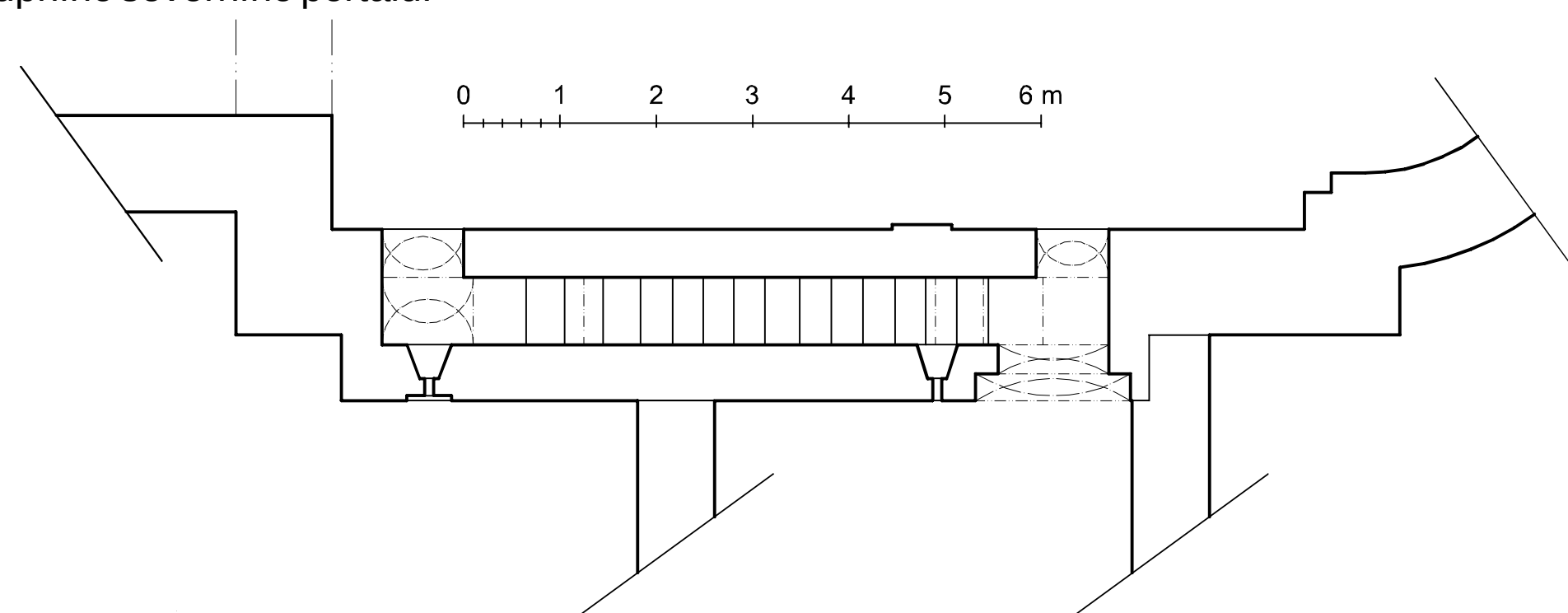
TYMPANON SEVERNÍHO PORTÁLU

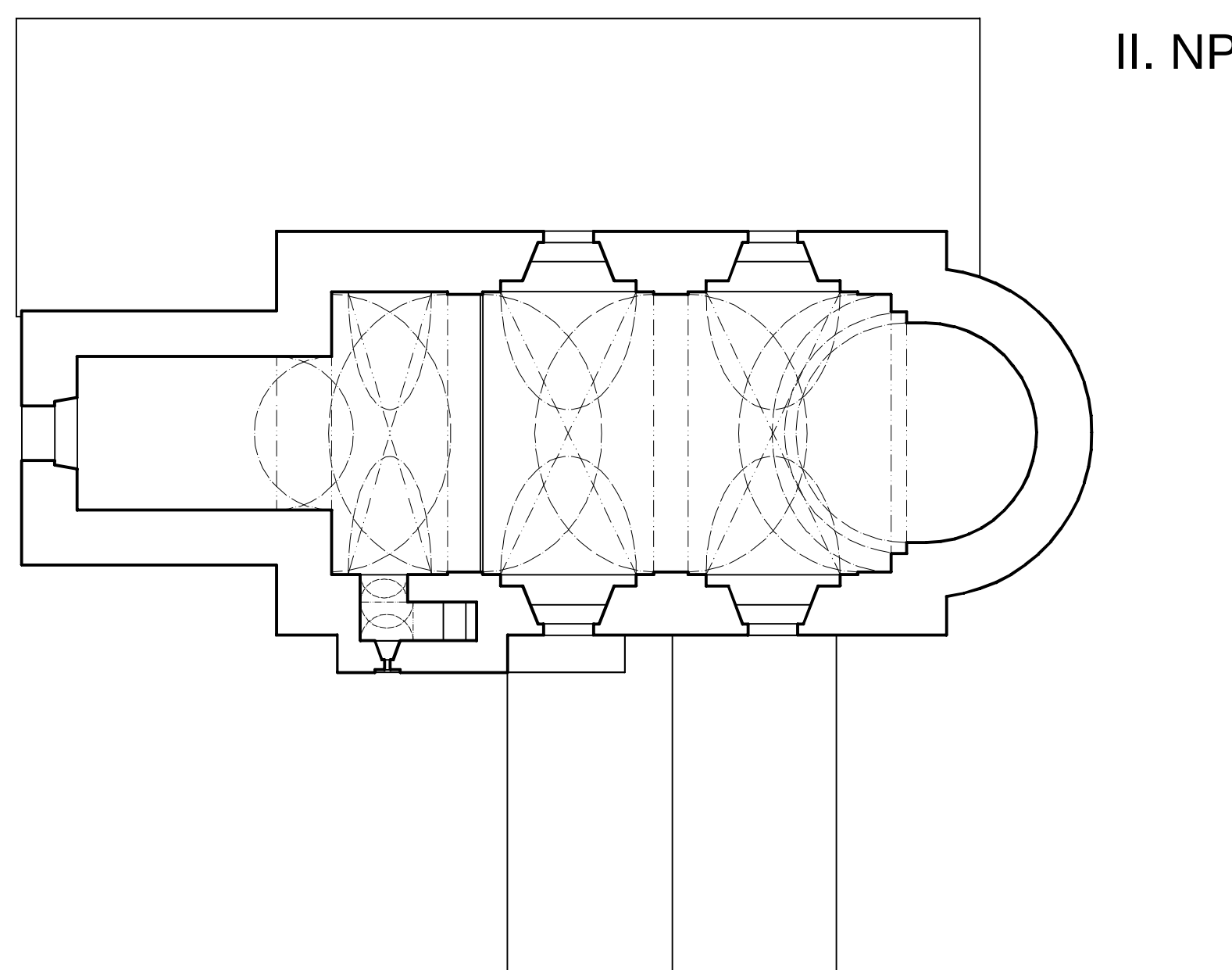
SCHODIŠTĚ V JIŽNÍM RIZALITU

SEVERNÍ HLAVICE PODKRUCHTÍ

I. NP

II. NP

MILAN FALTA
WWW.ROMARCH.CZ

2010 PRAHA

VÝBĚR Z PRAMENŮ A LITERATURY

1. Toman, H.: Vysoký Újezd na Opočensku. In: PA II. Praha 1857, s. 285 - 286.
2. Michl, K.: Románský kostel na Vys. Újezdě. In: Od kladského pomezí VI. Č. Kostelec 1928 - 29, s. 122 - 123.
3. Mencí, V.: Vývoj středověkého portálu v českých zemích. In: ZPP XX. Praha 1960, 1. část v sešitě č. 1. s. 8 - 26, 2. část v sešitě č. 3 - 4, s. 112 - 153.
4. Merhautová, A.: Raně středověká architektura v Čechách. Praha 1971, s. 360
5. Nesejt, F.; Musil, F. Dějiny východních Čech. Hradec Králové 2009, s. 186 - 187, 241